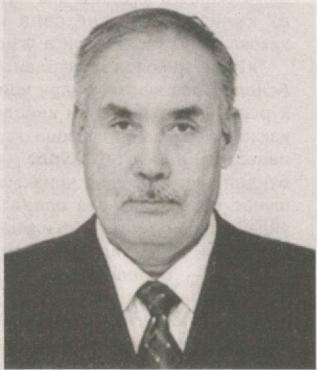

Кенесбай КАРИМОВ,
Қарақалпостон халқ шоири

ҚИРҚ БИРИНЧИ ЙИЛНИНГ СУРАТИ

Бир кўргазмада 1941 йил, шонда Ҳужайли шахидаги маросимда туширилган суратни кўрдим. Суратдаги аёлларнинг нигоҳлари газаб ва қўрқинчга, согинч ва муҳаббатга тўла эди.

Нигоҳлар тикилдилар,
Инсон нигоҳлари,
Сарғайлан суратда жонли ҳаяжон.
Тинч, бегам кунларда қўзгалди куон,
Алғов-далғов бўлди кўнглим ногаҳон.

Июн,
Радио.
Бир совуқ хабар
Юракларни тинмай тифлар бетоқат,
Лабларда газаб кўзда қўрқинч бор,
Қўрқинч бу — қўрқув деб ўйламанғ фақат.

Нигоҳлар — теран, гум
Мисоли уммон:
Тўлқинидек чайқалиб тошади алам,
Хасрат, согинч, кек, оху фифон,
Муҳаббат, қайсаарлик, умид — бари жам,
Буни чизиш мушкул минг асарда ҳам.

Хатто Микеланжело бу нигоҳларни
Кўрганида танг қолиб, оҳ утар эди.

Баҳор ҳавоси ёқимли, эшик-деразаларни
очиб қўйиб, даҳлизда сабзи тўғраётган Адолат
опа гоҳ-гоҳ бош кўтариб, қизининг чирошли,
нозик қадди-коматига қараб қўяди. Кўнгли
яйрайди. Яна дилини қизганиш туйгулар
чулғаб олади. «Онам раҳматли: қиз болага
дўппи оти, йиқилмаса эрга бер», дердилар,
тўғри айтган эканлар, у сабзи тўғрашдан
тўхтаб қизига гап қотади:

— Билиб қўй, хой киз, коллежни битиришинг
билил сенинг эрга бервормаён! Қиз болаги
ларни тенги чиқса — текин бер, деганлар.

Катта кўзгу қаршисида калин сочини тур-
маклаётган Малоҳат индамайди. Бу гапга кўни-
кил қолган.

— Ҳа-а, аканг билан опангни кўйдиргани
ҳам етар. Энди сени... Агар яхширок жойдан
совчи келса, сендан сўраб ўтирамайман, —
Адолат опа ҳудди ҳамма воқеага сабзи тахта
айбордрай, қаттиқ-қаттиқ тақиллатиб, сабзи-
ларни шокила-шокила қилиб тўғрай кетди.

Малоҳат бир кўнгли: «Яхширок жойдан
совчи чиқмаса-чи, ойижон унда ўзимиз
совчи бўлуб борамизми?» деб ҳазил қимлек-
кўл бўлди-ю, яна гап ўзишиб қолишини билга-
ни учун тилини тийди.

«Кизик-а, — ўйлади у кўзгудага аксига кўз
қисиб, — аканг билан опамнинг «қилмиши» учун
мен жазоланишини керак. Бу гапга нима дей-
сан, Қамолжон?»

Адолат опа ниёз арта туриб, кўзи ачишиб,
яна тақрорлади:

— Уғлим дўхтириликни битиряпти, танлаб-
танлаб қизларнинг сарасидан олиб бераман,
деб керипди юрсам, у Розия билан
гаплашиб кўйган экан. Тўйини ҳам
тўйига ўхшатмай, «вечер» кип қўяқол-
ди. Махалладагилар ҳали ҳам тавна
қилишади. Тағин уч кун ўтмай, етаклашиб
Ангренга ишга кетиши. Үғил бокиб, келинни
хизматини кўрмай мен қолавердим...

Адолат опанинг кўнгли бузилди, томоги
ачишиб, кўзига ўш олди.

Кўйлагига ихlos билан дазмол ураётган
Малоҳат энди ҳим туромлади:

— Вой, ойижоним-еїй, ўзингиз яқиндагина
бориб, келинйимни мактаб келдингиз, за-
водда муҳандис экан, туппа-тузук яшашига
тиб.

— Мен Розия келинйонгни ёмон деяётга-
ним йўк, — Адолат опа ёнидаги сочиқча кўз
ёшини арти. — Узоқдаги ёмон. Битта
битта аканг... Опанг-чи?! Опанга Бухорода
нима борайди. Ўша бухоролик бошини айлан-
тириб олиб кетди.

Малоҳат қўйирлаб кулиб юборди:

— Вой, ойижоним-еїй, ахир институт уларга
йўлланман берди-ку!

— Сен киз, ақи ўргатма! — Адолат опанинг
овози бўғилиб, астойдил хафа бўлди. — Ҳа,
билиб қўй, бугун битирсанг, эртага тўй бош-
лайман... Қе, кўй борма, туғилган кунига ҳам...

Малоҳат юргуриб келиб, ойисининг бўйни-
дан кучиб юзидаш ўйди.

— Жо-он ойижон, ўргилай ойижон, мендан
сираям хаворти олманг. Мен сизни энг ақли
қизиниз бўламан. Айтганингизни қиласаман.

Хўйнинг момик кўллари, юзлари, майнин
овози онаизорнинг бахмал юрагини юмша-
тиб юборди.

— Майли, тез қайтгин, — деди сабзи-пиёз-
ни йигишириб ўрнидан тураркан.

Малоҳат нозик коматига ярашган белбур-

УМИДИМ САБОҚЛАРИ

Бу нигоҳлар чўчитиб золим Гитлерни,
Қўрқинчдан дарғазаб қалтираш эди.

Аёллар нигоҳи —
Фожеа, мотам,
Айрилиқ азоби, вола, ғам, фарёд,
Чирқирайни ҳатто шу кунларда ҳам,
Уруш курбонлари кўнгилларда ёд.

Сарғайлан суратда нигоҳлар тирик,
Қоришиб кеттандек сув билан олов,
Ғазаб бирла ишонч,
Қаҳр бирла дов.
Кулратли нигоҳлар бокиб туар тик,
Бу қавмини енголмас асло ёвуз ёв.

Бутун куролланса ким ҳаддан ошиб,
Ружу кўйса уруш ва адватга —
Қарасин кўзин каттароқ очиб,
Қирқ биринчи йилдан қолган суратга,
Суратдан бокади тирик нигоҳлар!

ЕРНИНГ АРЗИ ҲОЛИ

Кўксим менинг кенг далалар,
Гуллаб-яшиаб очилган.
Қон томирим — сой-дарёлар,
Бошдан-оёқ сочилган.

Аскар төғлар — қабоқларим,
Яшил ўрмон — кипригим.
Умидимининг сабоқлари
Оқ қайнинлар бўртиги.

Қўзим менинг тиниқ кўллар —
Юлдуз балқиан қарогим.
Чавандозим — телба шамол,
Одамлар-чи — юрагим.

Гавжум йўллар тинганида,
Босилгандиа тўзон-чанг
Дам оламан, кўкрагимни
Шабнам билан ювар тонг.

КЎНГЛИМ

Шунда менинг жоним қиёнаб,
Оғрир эски жароҳатим.
Шунда юрагимни ўйлаб,
Йўқолади роҳатим.

Жароҳатим, назаримда,
Тузалмайди аниги.
Занглаб ётар жигаримда
Пулат курол синиги.

Кўп отдингиз кўкрагимга,
Замбаракка ўқ солиб.
Қўрқитмангиз, юрагимга
Яна қурол ўқталиби.

Ётар менинг кўкрагимга
Оёқ тираб турғанлар.
Бугдой бўлиқ ўстган ерда
Ухламоқда курбонлар.

Куз фаслида қайтган күшдай
Йиллар ўтгар тизилиб.
Еллар эсар, шум урушнинг
Ўчиради изини.

Тинч бўлса мовий осмоним,
Эркин учар турналар.
Булутли кун оғриб жоним,
Яраларим тириналар.

АРГУМОФИМ

Тўйиб мұхаббат ошига,
Ичсам дейди далли кўнглим.

Йўл олсан узоқ йўлларга,
Борсам бир ажиб элларга,
Уммон, денгизу кўлларга
Тушсам дейди далли кўнглим.

Дил амрини адо қилиб,
Ширин жонни фило қилиб,
Эл ишқида гадо бўлиб,
Тошсам дейди далли кўнглим.

Муҳаббатидир ор-ийномим,
Адлу ҳақиқат — жийроним,
Тил ганиккадан сўз маржоним
Очсам дейди далли кўнглим.

Бош этиб Ҳақ фармонига,
Куч кўшиб эл дармонига,
Боримни юрт хирмонига
Сочсам дейди далли кўнглим.

АРГУМОФИМ

От чоптирасам, босилади ҳуморим,
Туйгуларим кўймайди ўз ҳолимга.
Юлдуздай ён, күш каби уч, тулпорим,
Бўйинг кучиб, осилайнин ёлинга.

Кокилнинг тарар гувиллаб шамол,
Сенинг тўёқларинг енгил елдан ҳам.
Тезлигинни илғамм қолар хаёл,
Танандан тер оқар, кучли селдан ҳам.

Яйловларни ювганди шабнам-шудринг,
Юлдуз ошик бўлгандиа ер кўркига,
Эттар билан юганинг сидириб,
Аргумоним, кўйянин ўз эркинга.

Қанотимсан йўлга чиқсан сафарда,
Осмондаги елдиримдай яшинасан.
Faflat босиб, ухлаб қолсан саҳарда,
Аргумоним, чўзиб-чўзиб кишинасан.

Йўқ-йўк!

Малоҳат Ақбарга бир қараф қўйди-ю, қўлла-
рини мушт килиб олди.

Экранда шод, баҳтиёр қиз сочларини ша-
момда учирашиб, йигит томон чопиб бораради.
Йигит худди кенг олам каби бағрими очиб,
қулочларини ёзган эди.

Малоҳат елкасига нимадир ёпирилиб кела-
ётганини сезди. Анави кинофильмдаги йигит
қаби кучиб олмокчи шекилли, деб галати
бўлди. Юринг — деди Ақбар, қиздан олдинроқ
қадам ташлаб, — кино бошлангунча музқаймок, олиб бера-
ман.

— Йўқ, ёмон кўраман, —
деди Малоҳат. Аслида эса муз-
қаймок унинг жони эди.

— Э, юраверинг. Юрагим
утдек кўйяпти. Бугун иш кўп
бўлди-да, — Малоҳат йигитнинг
«Юрагим кўйяпти» деганида бу-

— Малоҳат Ақбарга бир қараф қўйди-ю, қўлла-
рини мушт килиб олди. Фа-
кат хиёл семизроқ. Кош-кўзлари ҳам попук-
декина шекилли.

— Мана, Ақбар, Шириннинг олиб келдим,
энди Фарҳод бўл! Мен кетдим.

Улар кўл бериб қўришадилар. Лекин Малоҳат негадир ўша аёл билан бирга кетгиси ке-
либ, у томон бир талпинди-ю, яна сир босиб
индамади. Ерга каради.

— Оринг — деди Ақбар, қиздан олдинроқ
қадам ташлаб, — кино бошлан-
гунча музқаймок, олиб бера-
ман.

— Йўқ, ёмон кўраман, —
деди Малоҳат. Аслида эса муз-
қаймок унинг жони эди.

— Э, юраверинг. Юрагим
утдек кўйяпти. Бугун иш кўп
бўлди-да, — Малоҳат йигитнинг
«Юрагим кўйяпти» деганида бу-

— Малоҳатнинг дод деб
юборишига бир баҳя колди.
Ахир, мен қандай одамга дуч
келиб қолдим? Қандай? Мен
кетишиш керак!

— Қизишни-тишига қўйди.
У кинони эмас, кину уни то-
моша қиларди. У ўртандарди.
Ахабо, мен мана шу энг но-
зиз дамларда, биринчи учра-
шувдаёт ухлаб ўтирган киши-
га тегишим керак эмиш. Хали

мен орзуларимни, шодликларимни, муҳабба-
тимни, туйгуларини шу ўтиқлашишим
керакми? Йўқ, йўқ, бу билан ҳеч нарсани ке-
лишиб бўлмайди, ҳеч нарсани!

У шу пайтгача дунёдаги ҳамма йигитлар ҳам
Камолдаги ўхшайди, деб ўйларди. Йўқ. Камол
ягона экан. Кечир мени, Қамол!

— Никоят, филм тугади. Чироқ ёнди. Фала-
ғовурдан Ақбар уйғонди. У ёқ-бў ёқа аланг-
лаб, кизга кўзи туши.

— Ие, узр. Мизғиб қолибман. Бугун иш кўп
бўлди-да, биласизми, бугун базага...

Малоҳатнинг тинглашга тоқати йўқ. Шаҳд
билан олдинга интилди. Ташкирига чиқиши-
ри билан у Ақбарнинг рўпарасида тўхтади.
Фазал билан унга тикилди.

— Сиз билан ўтган иккиси соат вақтимга ачи-
наман. Ҳайр! — деди-ю, ўгирилб олдинга т

Мавлоно Яъкуб Чархий ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанднинг илғор муридларидан ва Ҳожа Аҳрор Валийнинг устози бўлган ҳамда бир муддат Бухорода, Чагониёда яшаб илм ва амал билан шуғуллаган. Унинг ҳәёти ва илмий асарлари ҳақида кейинги йилларда айrim тадқиқот ва мақолалар босилди.

Жумладан М.Раззокованинг монографиясида (Мавлоно Яъкуб Чархий. Масъул муҳаррир М.Ҳасаний. "Муҳаррир", 2013), Қ.Жумаев, И.Усмонов ва бошқаларнинг мақолаларида Чархий ҳәёти ва ирфоний дунёкашининг кирралари ёритилган. Аммо ҳалига-ча унинг асарлари мукаммал тарзда тадқиқ этилмаган.

Мавлоно Жалолиддин Румийнинг илмий-тасаввифий қарашларидан етарлича хабардор бўлган Яъкуб Чархий ҳар бир асарida зарур ўринларда алломонганинг байтларидан фойдаланиб, улар воситасида ўз фикрла-

га мансуб бўлиши мумкин, аммо унинг шеърий девони кўлимизда бўлмагани ҳамда қадимиги манбаларда шоҳбайтлар муаллифи номини зикр килмай келтириш ҳам расм бўлиб қолгани боис айнан фалон байтлар Чархийни деб ҳукм чиқариш кийин масалан.

Колаверса, муаллифи зикр қилинмаган шеър ва байтлар рисолада талайгина. Масалан, "Дар ишқи ту ман бори маломат бикашам" (Сенинг ишқингда мен маломат юқини тортаман) сатри билан бошлаган рубойни рисола муаллифи ўз тафсирида Саъд

вишда шарҳлаб бермаган эди. Бу борада Яъкуб Чархий биринчиларидан бўлиб бу ишга киришгани тарихий ҳодисадир. Ундан сўнг Абдураҳмон Жомий, Шоҳ Доий Шерозий, Ҳусайн Воиз Кошифий бир даврда "Маснавий" байтларини шарҳлашга бел боғлашган. Айниқса, бу борада Жомийнинг "Найнома" рисоласи илмийлиги билан алоҳида аҳамиятга эга. Энг муҳими, Яъкуб Чархий ва Абдураҳмон Жомий "най" тушунчасини нақшбандин тариқатининг талаби асосида таҳқин ва таҳлил килишган.

Рисола қачон ва қаерда ёзилгани маълум эмас. Чархийдек тасаввифинг назария ва амалларидан етарлича хабардор бўлган киши "Маснавий"нинг бошқа достонларини ҳам шарҳлашга иктидори етади. Аммо ўша пайтда "Маснавий"ни тўла ёки кисман шарҳлашга ётиж сезилма-

ЯЪКУБ ЧАРХИЙ ВА УНИНГ «НАЙ РИСОЛАСИ»

рини тасдиқлайди. Дарҳақиқат, Чархий Румий ҳазратларининг шеъриятига алоҳида эҳтиром билан муносабатда бўлғанини унинг ҳар бир асаридан пайқаш мумкин. Масалан, "Най рисоласи"дан ташқари "Тафсири Чархий" ва "Рисоласи абдоля"да ҳам ўз фикрларини оят, ҳадис қаторида "Маснавий"нинг шоҳбайтлари орқали тасдиқлайди.

Чархийнинг "Най рисоласи" маснавийшунослиқда жуда катта аҳамиятга эга, барча маснавийшунос олимлар ҳозирларига бу асарга мурожаат этиб келмоқда. Зоро, "Най рисоласи" Шайх Ҳасан Хоразмийнинг "Жаҳохир ул-асрор" асаридан кейин "Маснавий"нинг иккинчи шарҳи хисобланади. Рисолада "Маснавий" дебочаси, «Подшоҳ ва жория» достони (биричини дафтар), "Дакукий кисаси" (учинчи дафтар) ва "Шайх Мұхаммад Сарразий" (бешинчи дафтар) хикоятишларига ташҳарлаб берилган. Рисола 70 бетдан иборат бўлиб, муаллиф қачон уни таълиф қилгани ҳақида маълумот ўйк.

Шарҳловчи асаридан керакли ўринларда Ҳаким Саноий ва Румийнинг бошқа шеърлари билан ҳам ўз фикрларини тасдиқлайди. Айrim тадқиқчилар рисола ичидаги "То дар талаби жавҳари кони, кони" мисраси билан бошлаган рубойни Яъкуб Чархий ҳазратларини, деб таъкидлашган. Дарҳақиқат, Чархийда шоирлик истеъоди бўлган, аммо кузатишларимизга кўра айrim олимлар Чархийнинг рисолаларидаги муаллифи зикр қилинмаган шеър ва байтларини унинг ўзига тегишил деб билишади, биз бу фикрга кўшололмаймиз. Чунки рисолада келтирилган айrim байтлар муаллиф қалами-

Тадқиқот, ахборот

масига ёзган шарҳларининг ҳажми 29 бетдан иборат бўлиб, ҳар бир байт тафсирида хикоят, оят, ҳадис ва шеърларни келтирганки, бу Румий байтларининг тушунилишини осонлаштиради. Одатда, рисола муаллифи бир неча сўз билан байт ичидаги асосий мазмунни ифодалайди, яъни фикрларни киска ва лўнда баён этди ҳамда байт мазмунидан нимақи олган бўлса, ўшани қоғозга тушарида. Рисола тариқат соликлари тафаккур даражаси ва дунёқарашини назарда тутиб ёзилган. Зоро, асарда айrim тасаввифий атамалар борки, уларнинг моҳиятини фикрат тариқат назариясидан тўла хабардорларига тушунади.

Назаримизда, Чархий "Маснавий" шарҳига бежиз кўл урмаган. Айнан "Найнома"нинг шарҳланиши энг долзарб масала эди, чунки ўша замонларда Румийнинг "Маснавий манъавий" асари янгилиги билан китобхонларнинг уни тушуниб олишида қийинчилек туғдирарди. Иккичидан, Румий асарни ёзиб тутагтагидан кейин орадан юз йилдан кўпроқ вакт ўтган бўлса-да, Шайх Камолиддин Ҳасан Хоразмийдан бошқа ҳали ҳеч ким бу асар моҳияти, мазмун-мундарижаси, муаллиф на-зарда тутган муддаоларни ёзма ра-

гани, қолаверса, муридларга таълим бериши, шариат ва тариқат масалаларига боғлиқ ишлар ҳамда бошқа рисолаларнинг таълифи билан банд бўлиши ҳам бунга монелик килган, деб ўйлаймиз.

Жаҳон миқёсida Чархий ҳәёти ва асарларининг ўрганилиши ҳалиҳамон давом этиб келмоқда. Бир катор Шарқ мамлакатларидан унинг асарлари турли йилларда таржима ва нашр килинган. Жумладан, "Най рисоласи" Афғонистонда Ҳалилулоҳ Ҳалилий муқаддимаси билан икки марта чоп килинган. Покистонда эса, олим ва таржимон Муҳаммадназир Ронжо уни урду тилига ўғириб 2004 йили Лоҳурда нашардан чиқарган.

Мавлоно Яъкуб Чархий "Маснавий" муқаддимасидаги ҳар бир байтни чукур таҳлил қилиб, байт ичидаги мазмунларни ёритиб берган.

Рисола муаллифи ўз ном-насабини асар бошида келтиришидан маълум бўладики, ўша даврда асарни билтандан кейин эмас, балки муаллиф асарининг муқаддимасидайб, ўз номини келтириши расм бўлган. Бу ҳолатни "Тафсири Чархий" асаридан хам кузатдик.

"Най рисоласи"да келтирилган ҳар бир байт ёки ҳикоят мазмунини Чархий ҳазратлари кўпроқ Ҳожа Баҳоуддин Нақшбанд айтган сўзлари ва бошидан кечган ҳолатлар билан тасдиқлайди. Ироғний назариялар эса амалиётда содир бўлган воеалар билан собит қилинади. Шунинг учун, бу асар маснавийшунослик йўналишида катта аҳамиятга эга.

**Хусрав ҲАМИДОВ,
Шарқшунослик институти
тадқиқотчиси**

"ЖАҲОН АДАБИЁТИ"

2015 йил март ойи сони

Таникли навоийшунос
Қодиржон Эргашев тайёр-
лаган, "Фарҳод ва Ширин"
достонининг рус тилига
таржимаси нашрларидан
қодирли кетилинг бобруй-
нинг аслияни ва русча тар-
жимасининг давомини "На-
войи сабоқлари" руҳнида
ўйкисиз.

Жаҳон адабиёти дурдо-
наларни сирасадан берил-
ётган атолки инглиз адиби
Чарльз Диккенснинг "Катта умидлар" романидан
парчалар ва Гулбадонбекимнинг "Хўмоюннома"
асари давоми ҳамда таникли аҳказ ёзувчи Фозил Искандарнинг хикояси (рус тилидан Ота-
ули таржимаси) чет ёли нахси илосмандарни
этиборига тақдим этилган. Олим Отаконов тар-
жимасида берилган улуғ адиби Х.Л.Борхеснинг
"Соҳилдаги учрашув" хикояси ва таржимоннинг
бу асарга сўзбоши сифатидан берилган "Сарҳадлар" мақоласи муштариylарда алоҳида қизи-
зин ўйғотни тайин.

Сербиялик драматург Брайислав Нушичининг "Унвон керақдир йигитта" номли тўрт пардали комедиясини Мұхсин Қодиров таржимасида

ўйкисиз. А.Бариконинг бир актёр ижроси учун ёзилган "1900" номли монологта курилган драмасининг давоми ҳам журналнинг ушбу сонида босилган.

"Глобус" руҳнида бу гал Бангладеш Ҳаљаレス-
публикаси, бу мамлакат шеърияти, насриси, меъ-
мориблиги, ракс, театр ва кино санъати ҳадида-
ги маълумотлар билан танишасиз. Бангладеш-
лик атолки шоирлар ижодидан намуналар Ойдин
Ҳожиева ва Севара Алижонова таржималарида
берилган. Бу ўзувчилари ҳикояларини инг-
лиз тилидан Ш.Рахмонова ва А.Обид ўғиришган.

Узот таржимон Ҳолди Ахоровнинг хайти
ва ижоди ҳақида С.Махмудовнинг мақоласи,
мутаржимини К.Гамсаудхонга қаламига мансуб
"Ойнин ўғирланиши" романидан парча, янги
"Таржима тадқиқи" руҳнида босилган М.Мурта-
зоҳуваевнинг журналнинг ўтган сонлидаги чи-
қан тамиллик адиб К.Чиннаппа Бҳаратининг "Пав-
лайи" номли романни таржимаси таҳлилига ба-
ғишилган мақоласи, М.Йўлчиеva, С.Мирқосимо-
ва ва Ҳ.Икромонвиган атолки шоира Зулфир сий-
моси, шеърияти ҳақидаги эсселари ҳам жур-
налинг ушбу сони мундарижасидан ўрн ол-
ган. Машхур шарқшунос олим К.Шербаковнинг
бир катор машҳур санъаткорлар ижодига бағиши-
ланган "Менинг ва унинг замони" китобидан бир
лаҳвани О.Ризаев таржимасида ўйкисиз.

Бекпўлат ҲУДОЙБЕРГАНов

Журналларни варажлагандা

"Яши шеър санъат намунаси бўлиши учун — экспериментал ёки анъанавий бўлишидан қатъий
назар — эплаб ёзилиши шарт. Бинонбари, ҳар қандай ижод маҳсулни чинакам санъат асани бўлиши
учун бадиият талабларига жавоб бера олиши керак", дейди шоир Фахриёр "Эплаб ёзишдан бош-
лашади" берилган сўзбоси. Ёзувчи Жамила Эргашевнинг "Адаб хона-
дени" руҳнида берган гурунги ўқувларни бефарҳа колдирмайди.

Шоирлардан Зебо Рахимова, Нилфар Умарова, Ироди Умарованинг тур-
кум шеърлари, Гўзал Солиҳ қизининг "Сиз ўшами?" номли қисаси, Шаҳло
Ахорова, Холиёр Сафаров хикояларини журналнинг ушбу сони мазмун, мун-
дарижасига салмоқ бағишилган. Машҳур рус адиби А.Куприннинг "Зумур" ой-
хикояси (Оғигу Суюндикона таржимаси), Гўзал Бегим рус тилидан ўғириган
бир неча таникли хорижлик шоираларининг шеърлари ҳам кизиқиши билан
ўқиладиган асарлар сирасадан.

Собир Ҳарорининг атолки адабиёз ҳақидаги "Ойбекимиз" мақоласи, Б.Ава-
зов, Д.Собириновинада адабий-тандидий кузатишлари ҳамда Турсунбой Ада-
боевнинг янги пародиялари ҳам журналнинг ушбу сонида босилган.

"ЁШЛИК"

2015 йил 3 сони

"Яши шеър санъат намунаси бўлиши учун — экспериментал ёки анъанавий бўлишидан қатъий
назар — эплаб ёзилиши шарт. Бинонбари, ҳар қандай ижод маҳсулни чинакам санъат асани бўлиши
учун бадиият талабларига жавоб бера олиши керак", дейди шоир Фахриёр "Эплаб ёзишдан бош-
лашади" берилган сўзбоси. Ёзувчи Жамила Эргашевнинг "Адаб хона-
дени" руҳнида берган гурунги ўқувларни бефарҳа колдирмайди.

Шоирлардан Зебо Рахимова, Нилфар Умарова, Ироди Умарованинг тур-
кум шеърлари, Гўзал Солиҳ қизининг "Сиз ўшами?" номли қисаси, Шаҳло
Ахорова, Холиёр Сафаров хикояларини журналнинг ушбу сони мазмун, мун-
дарижасига салмоқ бағишилган. Машҳур рус адиби А.Куприннинг "Зумур" ой-
хикояси (Оғигу Суюндикона таржимаси), Гўзал Бегим рус тилидан ўғириган
бир неча таникли хорижлик шоираларининг шеърлари ҳам кизиқиши билан
ўқиладиган асарлар сирасадан.

Собир Ҳарорининг атолки адабиёз ҳақидаги "Ойбекимиз" мақоласи, Б.Ава-
зов, Д.Собириновинада адабий-тандидий кузатишлари ҳамда Турсунбой Ада-
боевнинг янги пародиялари ҳам журналнинг ушбу сонида босилган.

"Яши шеър санъат намунаси бўлиши учун — экспериментал ёки анъанавий бўлишидан қатъий
назар — эплаб ёзилиши шарт. Бинонбари, ҳар қандай ижод маҳсулни чинакам санъат асани бўлиши
учун бадиият талабларига жавоб бера олиши керак", дейди шоир Фахриёр "Эплаб ёзишдан бош-
лашади" берилган сўзбоси. Ёзувчи Жамила Эргашевнинг "Адаб хона-
дени" руҳнида берган гурунги ўқувларни бефарҳа колдирмайди.

Шоирлардан Зебо Рахимова, Нилфар Умарова, Ироди Умарованинг тур-
кум шеърлари, Гўзал Солиҳ қизининг "Сиз ўшами?" номли қисаси, Шаҳло
Ахорова, Холиёр Сафаров хикояларини журналнинг ушбу сони мазмун, мун-
дарижасига салмоқ бағишилган. Машҳур рус адиби А.Куприннинг "Зумур" ой-
хикояси (Оғигу Суюндикона таржимаси), Гўзал Бегим рус тилидан ўғириган
бир неча таникли хорижлик шоираларининг шеърлари ҳам кизиқиши билан
ўқиладиган асарлар сирасадан.

Собир Ҳарорининг атолки адабиёз ҳақидаги "Ойбекимиз" мақоласи, Б.Ава-
зов, Д.Собириновинада адабий-тандидий кузатишлари ҳамда Турсунбой Ада-
боевнинг янги пародиялари ҳам журналнинг ушбу сонида босилган.

Бошланниши биринчи саҳифада.

"Буҳоро зардўзлари" ва намунали бадий сополсозлик тўғраклари, намуна тасвирий санъат ҳамда манзарали амалий санъат болалар студијаларининг қизғин ижодий фоалиятини ҳам кўнга бора эътироф этилган.

Бу йил ўн иккинчи марта ўтказилган "Қизилкум санъат фунчалари — 2015" болалар кўрик-фестивали нафақат "Фарҳод" маданият саройи қошидаги, айни пайтада, Навоий, Зарафон, Учкудук, Зармитан, Нурабод, Зафарбоддаги Навоий кон-металлургия комбинатига қарашли барча маданият муассасалари қошида қизғин фоалият олиб бораётган ижодий жамоаларининг чианакам маҳорат синовига айланди.

ҚИЗИЛКУМ САНЪАТ ФУНЧАЛАРИ

Маданият саройи билан танишувни унинг бой кутубхонасидан бошладик. Мудира Светлана Жёлтикованинг айтишачи, 43 йил аввали ўз фоалиятини бошлаган кутубхона буғун 230 мингдан ортиқ ноёб китоб фондига ага экан. Тошкентда кутубхоначилик бўйича олий маълумот олган шу ҳаётининг салқам ўтпиз йилини шу соҳага багишлаган Светлана Валентиновна гувоҳлик берганидек, ўз "аура"сига эга бўлган кутубхона мухислари, яъни турли ёшдаги китобчонлар сони 14 мингдан ошади.

Кутубхон болалар ҳам оз эмас, уларнинг сони тўрт мингдан зиёд. Кутубхонада айниқса олий ўкув юртлари талаба-ёшларининг кўплиги дароров диққатимизни тортид. Бу хол бир жиҳатдан мазкур зиёд масканида истаган китобни тез тобиғи ўзиш ва сабоқларга тайёрланиш учун куляй шарт-ша-

китобларни кўриб мамнун бўлдик. Ораста жавонларда буок адаби Лев Толстойдан улуг ёзувчимиз Абдулла Кодирийчага, устоз Абдулла Орировдан кечагина илк китоблари чоп этилган ёш шоюру адибларга қадар барча ижодкорларнинг турли йилларда ўзувчилар кўлига бориб етган энг сара асарларини кўриб, бу жода тез-тез адабий учрашув ва мушоиралар, болалар китоблари ҳафталиклари ўткашиб турилишини ўшигти, ўз касбийнинг фидойилари бўлган кутубхона жамоасига тасанно айтгимиз келди.

Маданият саройидан жой олган Навоий кон-металлургия комбинати музеи залларини айланганда эса, Ўзбекистон кончиллик саноатининг бой тарихи ва буғуни кундан вокази бўлсиз. Таркиби нодир металлар бўлган тог жинслиарни қазиб олиш, замонавий технология ва мураккаб иш услуб-

**Шермат ЁРМАТОВ,
Ўзбекистон ҳалқ артисти, фестивал ҳайъати раиси:**

— "Қизилкум санъат фунчалари" кўрик-фестивалида ўн йилдан бўён мунтазам иштирок этиб келаётган мутахассис сифатида шуниш ишонч билан айта оламанки, юзлаб жажки иктидор соҳибларини иход майдонига чорлаган ушбу санъат анжумани истиқол кўёшидан куч олган ниҳол мисол тобора кўкка бўй чўзиг бормоқда. Ўтган вақт давомида кўрик-фестивал ижодкор болаларнинг бутун бир авлодини тарбиялашга ёриши, десам муболага бўлмас. Кувонарли томони ушбу анжуман йилдан-йилга ривожланниб, ҳам ташкили, ҳам ижодий жиҳатдан мукаммаллашгандар бормоқда. Кўплаб ёш иштедод соҳиблари кашф этилмоқда, ижодий жамоаларга манъавий ва моддий рабат кўрсатилмоқда.

Бу йил ўн иккинчи маротаба ташкил этилган санъат анжумани ҳам, кутилганидек, мамлакатимиз болалар ижодиётидаги йирик воқеага айланди. Шахсан ўзим бу кўрик-фестивалдан катта таассурот олдим. Аввало шуниш айтиш жоизки, анжуманда иштирок этаётган болалар жамоаларининг нафакат сони, балки савиаси ҳам сезиларли даражада ўсган. Улар ўз чиқишиларида ижро маҳорат билан бир каторда, мусика, либо, тури сахнавий ечимларга жиддий ётибор қартишган. Кўриничи турибиди, ҳар бир жамоа бетакор сахнавий қиёфа яратиш йўлида изланиш олиб борган. Очифини айтсан, болалар жамоаларининг чиқишилари мени катталарни кидан кам ҳайратга солгани ўйк.

Масалан, "Олтин водий" маданият уйининг "Афсона", "Наврӯз" маданият саройининг "Қалдирироч" хореография ансамбларининг барча томошалари ўзига хос, ёрқин кўринишда сахналаштирилган. Муҳими, болалар катталар рақсига шунчаки тақлид қилишга интилишмаган. Ак-

ЁШЛИК ВА БАҲОР

Бошланниши биринчи саҳифада.

Марказий кўргазмалар залида намойишга қўйилган Коракалпоғистон Республикаси, Навоий ва Сирдарё вилоятларидан иштирок этган фестивалда оларни мавзудаги ўйинларни бирдик маҳорат билан ижро этаётган ётирофга лойиқ. Фестивалда иштирок этган жамоалар орасида, айниқса, "Фарҳод" маданият саройининг "Ниҳол" ўзбек ҳалқ чолгулар оркестри менинг жиҳатга солди. Жамоа аъзоларининг созандалик маҳорати шу даражада муқаммал чархланганки, миллий мусикамиз намуналарини симфоник оркестрлардан колишимдиган даражада ижро этиши. Анжуман доира ўтказилган ижодий мулокотлар чоғида мутахассислар билан биргалиқда болалар мусика ижодигига доир бир қанча масалаларни кенгага ташаббуси билан 14-19 апрел кунлари бўлиб ўтган "Қизилкум санъат фунчалари — 2015"

синча, ёши ва дунёкашига монанд гўзал хатти-ҳаракатлардан кенг фойдаланишиди. Болалар ҳам анъанавий, ҳам замонавий мавзудаги ўйинларни бирдик маҳорат билан ижро этаётган ётирофга лойиқ. Фестивалда иштирок этган жамоалар орасида, айниқса, "Фарҳод" маданият саройининг "Ниҳол" ўзбек ҳалқ чолгулар оркестри менинг жиҳатга солди. Жамоа аъзоларининг созандалик маҳорати шу даражада муқаммал чархланганки, миллий мусикамиз намуналарини симфоник оркестрлардан колишимдиган даражада ижро этиши. Анжуман доира ўтказилган ижодий мулокотлар чоғида мутахассислар билан биргалиқда болалар мусика ижодигига доир бир қанча масалаларни кенгага ташаббуси билан 14-19 апрел кунлари бўлиб ўтган "Қизилкум санъат фунчалари — 2015"

ташаббуси жуда ўзига ўтказилган маданият саройиниң ўрнига кенга ташкил этиши, умидли вокал ижрочиларнинг бошқа қовушириш масаласи ҳам ўтрага ташланди.

Ўрни келганда, бундай ажойиб санъат анжуманини ўтказишида хомийлик киглан Навоий кон-металлургия комбинати давлат корхонаси маъмуриятига фестивал иштирокчилари номидан алоҳида миннатдорчиларни билдиришини истардим. Бундай кўламдаги кўрик-фестивалинни ҳар йили анъанавий тарзда ўтказиши ташкилчилардан катта масъулият, жиддий тайёргарликни талааб қилишига шубҳа ўйк. Юртбошимиз таъкидлаганидек, санъат, жумладан, мусика соҳаси баркамол авлод тарбиясининг муҳим жабҳаларидан бирни хисобланади. Санъатнинг ушбу турига ошно тутинган болалар келажакда ўз юртга содик, маънавий тарзда мусикадан солганинг бўлиб камол топишларига шубҳа ўйк. Умид қиласиз, болалар ижодиётига багишланган бундай санъат анжуманларини ўтказиш анъанаси бошқа вилоятларда ҳам кенг ёйлади.

Портрет чизайтганда асосан қаҳрамонимнинг юз-кўз ифодаси ва ранглар ўйғулигига ётибор бераман, — дейди рассомлик коллежи талабаси Камрон Жабборкулов.

— Фестивални ҳар йили орзики кутамиз. Чунки устозларимиз, тенгдошлар билан бўладиган ижодининг янги қирралари ҳакидаги сухбатлардан янги гоялар туғлиди. Кино санъатига, айниқса, кинода рассомнинг ўрнина масаласига жуда қизикаман.

— Бундай фестивалларда ижодкор ёшлар бир-бирларни билан якиндан танишиб, дўстлашадилар, — дейди бадий гилам ва gobelenlarni лойиҳалovchi уста-расом, маҳсус фан ўқитувчи Нилюфар Бекчонова. — Биз устозлар уларнинг ишларини кузашиб, ютук, ютук ва камиликларини кўрсатиб берамиз. Дунё талабларига жавоб берадиган миллий ҳунармандчилигимиз бой ва ранг-баранг. Шу йиллар маданиятни жуда кўп ёшлар малака ортириб, турли хорижий кўргазмаларда совринларга сазовор бўлишиди.

Тадбир доирасида япониялик фоторассом Шота Нагасе ва латвиялик рассом Валдис Бүшс ҳамда куляй Назира Кўзиеванинг "Сакуранинг гуллаши" номли кўргазмаси очилди.

Болалар кўрик-фестивали ҳам унуптилмас таассурларга бой бўлди. Аввали, фестивал кунлари Қизилкум чўллари, Нурота тоғларининг баҳорий манзараси, алвон лолалар таровати "Фарҳод" маданият саройига кўчишадиган ўтказишида ижодкорлар жадидларда жойлашган "тош ўрмон" манзараси ҳамда 95 миллион йил бурун худудимизда яшаган улкан динозаврнинг сүнгиги жой олган. Тош ўрмон ҳам бўладими, дейишингиз мумкин. Ҳа, бўлар экан. Қадим-қадимда поёнисиз саҳро кумилларни ўрнида улкан уммон тўлқинлари кўкка сачиган. Ундан юнг яна неча минг-минг йиллар маданиятни ям-яши ўрмонлар бой жойлашган кўрку тароват башш теган. Она сайдермизда кечгани тархи геологик жараёнлар, кутларнинг ўрин алмашиши билан бўғлиқ иким ўзгаришлари ана шу ям-яши ўрмонларнинг ўз ўрнида асрлар

тернатида ўқитишига имконингиз борми?

Она ҳаяжондан сўзлолмай қолди. Қанчадан-қанча болалар санъат даргоҳларидан ўз йўлларини топиб олишига юксак педагогик маҳорати ва оталик меҳри билан бош-кош бўлган устоз яна бир эл фарзандининг истедодини рўёбга чикариш ҳақида жон кўйдираётган эди. Она бир муддат иккапил қолди. "Майли, отаси билан ҳам маслаҳатлашиб, бир қарорга келармиз. Эътиборингиз, энг муҳими, иштадорингиз учун раҳмат", деди.

Хайрат Тошкентта қайтиши олдидан корхона Бош директори К.Санақулов Шермат Ёрматовнинг куончаклигини эшилти, "Ахир бизнинг асл мақсадимиз шуңдай ёшларни кўллаб-куватлашада иборат эмасми? Агар затур бўлса, Жамшидид профессионал таъсисатида ўзимнига кўзлашади", деди.

Менинг кўнглигидан эса, истиқолилик гунчаларни улуг қалбли, дарёдил оталарнинг меҳр-муҳаббати билан улаймоқда, деган фикр ўтди. Мана, кортизим мустакиллари самаралари — одамлар, раҳбарлар руҳиятида эврилишлар. Ўз юртига эгалик, ўз фарзандларига, эл-юрт фарзандларига эгалик. Иштедодлар камоли учун Гамхўрлик!

Бундай юртнинг эртаги, куни, истиқболи эса янада нурағшондир.

Ларнинг гулгун ёнқолларга камалак рангларни ёйиб юборгандек. Кумуш чашмалар ифодаси ҳам рақсни саҳналаштирувчи балетмейстернинг бой маҳоратини намоён этиди. "Фарҳод" маданият саройи қошидаги "Ёш болалар" ансамбли қатнашчиси Жамшид Адизов "Тинчлик" кўшигини ижро этмоди. "Тинчлик" керак дунёдаги барча ўғил-қизларга... Кўшикнинг сўзлари содда. уни эҳтимол бирор ҳаваскор шоир ёзган бўлиши ҳам мумкин. Бирок Жамшид шу иккى мисрани тиник овозда беш тилда куйлаб ҳаммани қойил кўлдики, беихтиёр Шермат Ёрматов ҳақамлар хайъати раиси сифатида ўзига таъсисатида иштирокчиларни ўтказишига учун яратилган шарт-шароитлар боис бугун ҳашамлар билан кутиб олиниди. "Зарпарча" болалар ансамбли рақкосалари саҳнага чиқида Зармитан тоғларни келажакда яна бир порлок юлдузини кўргандир, деган фикр ўтди. Томоша тугаб, ҳамма ўй-ўйига қайтаётганда Шермат ака ўша боланинг онасини ё отаси — кими бўлса ҳам гаплашмоқни эканини айтиб қолди. Жамшид тадбирга онаси билан келган экан. Мен уларнинг сухбатига гувоҳ бўлдим. Ўрта мактабнинг эндиғина бешинчи синифда ўйкетиши, бирок "Фарҳод" маданият саройидаги ёшлар ўз иштедодини камолга етказиши учун яратилган шарт-шароитлар боис бугун ҳашамлар хайъати ётиборига тушган Жамшид учун профессионал даражадаги санъат мактаби таълими ниҳонга зарурлигини Шермат ака бутун қалби билан ётиб, унинг онасига муроҷаат килди:

— Ўзингизни Тошкентдаги Глиэрномидаги болалар мусиқа мактаб-ин-

тишларидан олди.

Мурод АБДУЛЛАЕВ,
"Ўзбекистон адабиёти ва
санъати" газетаси мухбири

Хикмат РАЖАБОВ,

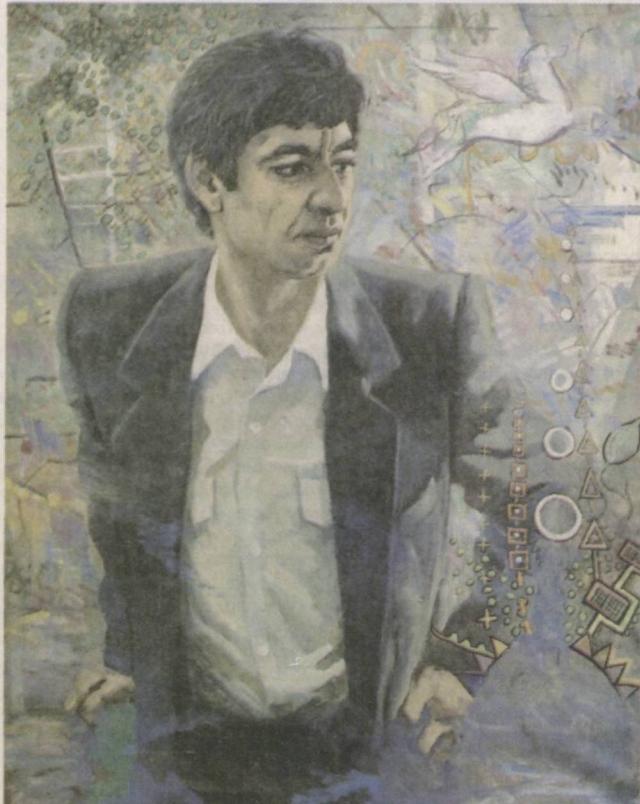
Ўзбекистон бастикорлар уюшмаси аъзоси, композитор:

— Истрик юйларида мамлакатимизда болалар мусикасига алоҳида ётибор берилди, бу соҳа ривожини таъминлаш мақсадидаги бутун бир тизим яратилганни бежиз эмас. Зеро, мусика санъати болалар қалбида эзгу фояларни тарбиялашга, дўстлик, бирдамлик тўйғусини шакллантиришга хизмат қиласи. "Қизилкум санъат фунчалари" кўрик-фестивалининг энг катта санъатида иштиодорларни ўздан ортиқ иштедодли болалар билан ортиқ этиди. Улар учун ушбу фестивал чинакам санъат байрамига айланганига гувоҳ бўлдик. Болалар ўз иштедодларини намоён ётиш баробарида таъндошларни билан тажриба алмасиши. маҳоратини янада ҳарлашадиган маданиятни көлдирди. Ростини айтсан, навоийлик болаларнинг мусиқа санъатига иштиёқи, ижро маҳорати менинг жиҳратга солди.

Танлов давомида мусиканинг ранг-баранг соҳалари қамраб олинганини ҳам таъкидлаш лозим. Жумладан, улар орасида оркестр ижро чилиги ўйналиши ётиборини тортид. Ўзим композитор бўлганин сабаби

СҮНМАС ҲОПИРЛАР СҮВРАТИ

Шоир портрети билан илк бор юзлашганимда ҳали мактаб ўкувчиси эдим. Аксарнинг синфдошларим қатори адабиёт муаллими бизни Бадий академиянинг кўргазмалар залига нега бошлаб келганини билмаганиман. Кўклам нафаси уғурган арделнинг илиқ кунлари. Ҳамиша муҳлислар гавжум томоша залида сирли сукунат хукмон. Барчанинг нигоҳи намойишхона марказидаги маҳобатли ижод намунасига қаратилган. Бу — шоир Муҳаммад Юсуф портрети эди... Шонрининг мен кўрган биринчи портрети...

Ха, ўша пайтда кўпгина тенгдошларим сингари тасвирий санъат мезонларию буюк рассомлар ижодидан хабардор эмасдим. Бирок оқ матода акс этган шонрининг ёник сиймоси, она Ватанга чексиз мұхаббат махсуси бўлган шеърий мисралари хотирамда учмас бўйл мұхрланиб қолди.

Мана, орадан ўн йил ўтиб, яна ушбу портрет қаршиидаман. Аммо бу сафар кўргазма залида эмас, асар муаллифи — рассом Жўра Асроннинг ижодий устахонасида. Болалик давридаги таниш хиссиятлар юрагимни чулғайди. Шоир руҳи шеъларида мангу яшайди дейишиди. Назаридан, бу тақдир тасвирий санъат асарлари учун ҳам бегоне эмас. "Муҳаммад Юсуф" портрет-манзаранинг яратилганига ўн тўрт йилдан ошиди.